GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 34281
שם התלמיד/ה: _____

אזרחות

שאלון 34281

הוראות לנבחן

הוראות
א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון – (2×7) – 14 נקודות
פרק שני – (2×10) + (1×14) – 34 נקודות
פרק שלישי – (2×13) – 26 נקודות
פרק רביעי – (2×13) – 26 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענו על שני סעיפים מן השאלות 1–2 (לכל סעיף – 7 נקודות).
אפשר לבחור בסעיף אחד מכל שאלה או בשני סעיפים מאותה השאלה.

1. עתיקות שנלקחו ללא רשות

(14 נקודות)
(ראו בנספח: שאלה 1)

א. ציינו והציגו את סוג העבריינות הבא לידי ביטוי במעשהו של התושב.
הסבירו כיצד סוג העבריינות הזה בא לידי ביטוי בקטע.
(7 נקודות)

ב. ציינו והציגו את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בדברי הפקח.
הסבירו כיצד סוג הלאומיות הזה בא לידי ביטוי בקטע.
(7 נקודות)

2. הפרטת תאגיד השידור הציבורי

(14 נקודות)
(ראו בנספח: שאלה 2)

א. ציינו והציגו את הגישה החברתית־כלכלית שבה דוגל שר התקשורת.
הסבירו כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בהצהרתו על פי הקטע.
(7 נקודות)

ב. ציינו והציגו את סוג מנגנון הפיקוח והביקורת הבא לידי ביטוי בתגובה על תוכנית השר.
הסבירו כיצד סוג מנגנון זה בא לידי ביטוי בקטע.
(7 נקודות)

פרק שני (34 נקודות) – שאלות 3–7

בפרק זה יש לענות על שלוש שאלות:
על שתיים מן השאלות 3–7 (לכל שאלה – 10 נקודות)
ועל אחת מן השאלות 8–12 (14 נקודות לשאלה).

ענו על שתיים מן השאלות 3–7 (לכל שאלה – 10 נקודות).
כִּתבו לפחות שניים–שלושה משפטים בכל תשובה.

3. התנאים לקיום בחירות דמוקרטיות

(10 נקודות)

הציגו שני תנאים הכרחיים לקיום בחירות דמוקרטיות.

(10 נקודות)

4. מעמד המיעוטים במרחב הציבורי

(10 נקודות)

הציגו שני ביטויים למעמד המיעוטים במרחב הציבורי במדינת ישראל.

(10 נקודות)

5. חובות האדם כאדם וחובות האדם כאזרח

(10 נקודות)

הציגו חובה אחת של האדם כאדם וחובה אחת של האדם כאזרח.

(10 נקודות)

6. חוק שעות עבודה ומנוחה / חוק חג המצות

(10 נקודות)

הציגו אחד משני החוקים האלה:

חוק שעות עבודה ומנוחה

או

חוק חג המצות

(10 נקודות)

7. פקודה בלתי חוקית ופקודה בלתי חוקית בעליל

(10 נקודות)

הציגו שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית ובין פקודה בלתי חוקית בעליל.

(10 נקודות)

פרק שני (34 נקודות) – שאלות 8–12

ענו על אחת מן השאלות 8–12, על פי אחד מן האשכולות שלמדתם (14 נקודות).

---

8. אשכול העולם היהודי

(14 נקודות)

אשכול העולם היהודי

- הציגו את המחלוקת בישראל בנוגע לשילוב חקיקה דתית בחוקי המדינה.
- הציגו את הזכות לחירות.
- הסבירו כיצד הזכות לחירות באה לידי ביטוי במחלוקת שהצגתם.

9. אשכול תקשורת ופוליטיקה

(14 נקודות)

אשכול תקשורת ופוליטיקה

- הציגו את המושג חופש המידע.
- הציגו את העיקרון הדמוקרטי: עקרון הגבלת השלטון.
- הסבירו כיצד חופש המידע תורם לחיזוק עקרון הגבלת השלטון.

10. אשכול בחירות ומפלגות

(14 נקודות)

אשכול בחירות ומפלגות

- הציגו את שיטת הממשל הפרלמנטרי.
- הציגו את העיקרון: עקרון הגבלת השלטון.
- הסבירו כיצד עקרון הגבלת השלטון מתממש בשיטת הממשל הפרלמנטרי.

11. אשכול רשויות מקומיות

(14 נקודות)

אשכול רשויות מקומיות

- הציגו את המושג ועדה קרואה.
- הציגו את סוג הזכויות: זכויות פוליטיות / זכויות אזרח.
- הסבירו כיצד מינוי ועדה קרואה פוגע במימוש זכויות פוליטיות / זכויות אזרח.

12. אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על הרשויות

(14 נקודות)

אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על הרשויות

- הציגו את המושג ועדת חקירה ממלכתית.
- הציגו את העיקרון הדמוקרטי: עקרון הגבלת השלטון.
- הסבירו כיצד קיום ועדת חקירה ממלכתית תורם לחיזוק עקרון הגבלת השלטון.

פרק שלישי (26 נקודות)

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על שתיים מן השאלות 13–15 (לכל שאלה – 13 נקודות).

ענו על שתיים מן השאלות 13–15 (לכל שאלה – 13 נקודות).
שימו לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) ענו על פי מה שלמדתם, ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענו על פי הקטע.

---

13. תפקידי הכנסת: ייצוג ורשות מכוננת

(13 נקודות)
(ראו בנספח: דרוש חוק יסוד: החקיקה)

הציגו את שני תפקידי הכנסת האלה:

- ייצוג האזרחים
- רשות / אסֵפה מכוננת

הסבירו כיצד אחד מן התפקידים האלה בא לידי ביטוי בקטע.

14. ביקורת שיפוטית

(13 נקודות)
(ראו בנספח: דרוש חוק יסוד: החקיקה)

הציגו את המושג: ביקורת שיפוטית.

הסבירו כיצד ביקורת שיפוטית באה לידי ביטוי בקטע.

(13 נקודות)

15. עקרון ההסכמיות

(13 נקודות)
(ראו בנספח: דרוש חוק יסוד: החקיקה)

הציגו את העיקרון הדמוקרטי: עקרון ההסכמיות.

הסבירו כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

(13 נקודות)

פרק רביעי (26 נקודות) – שאלות 16–18

בפרק זה יש לענות על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 16–18 ועל אחת מן השאלות 19–20 (לכל שאלה – 13 נקודות).
ענו על אחת מן השאלות 16–18 (13 נקודות).

---

16. פטור מתור ברכבלית

(13 נקודות)
(ראו בנספח: שאלה 16)

- ציינו והציגו את המדיניות (הבחנה או העדפה מתקנת) שבאה לידי ביטוי בדברי המנכ"ל.

הסבירו כיצד מדיניות זו באה לידי בקטע.

(13 נקודות)

17. מינוי שופטים ערבים

(13 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 17)

– ציינו והציגו איזו פנייה מן הפניות לגורמים השונים בהכרזת העצמאות באה לידי ביטוי בדברי העיתונאית.

הסבירו כיצד פנייה זו באה לידי ביטוי במינויים של הוועדה למינוי שופטים.

(13 נקודות)

18. הדיון בכנסת על היערכות לרעידות אדמה

(13 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 18)

– ציינו והציגו את סוג האחריות הממשלתית (מיניסטריאלית או משותפת) המתממש בקיום הדיון בנוגע להיערכות לרעידת אדמה.

הסבירו כיצד סוג אחריות זה בא לידי ביטוי בקטע.

(13 נקודות)

פרק רביעי (26 נקודות) – שאלות 19–20

ענו על אחת מן השאלות 19–20 (13 נקודות).

---

19. רחצה נפרדת במעיינות ובשמורות הטבע

(13 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 19)

הַביעו את עמדתכם בעניין זה. הַציגו שני נימוקים המתבססים על מושגים מתחום האזרחות – נימוק אחד לעמדתכם ונימוק אחד (אחר) לעמדה המנוגדת.

בכתיבתכם הַקפידו על הרכיבים האלה:

א. טענה – הַציגו את עמדתכם באופן ברור.

ב. הנמקת עמדתכם – הַציגו נימוק לעמדתכם, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

ג. הנמקת העמדה המנוגדת – הַציגו נימוק לעמדה המנוגדת, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

20. איסור פרסום הקלטות סתר

(13 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 20)

הַביעו את עמדתכם בעניין זה. הַציגו שני נימוקים המתבססים על מושגים מתחום האזרחות – נימוק אחד לעמדתכם ונימוק אחד (אחר) לעמדה המנוגדת.

בכתיבתכם הקפידו על הרכיבים האלה:

א. טענה – הַציגו את עמדתכם באופן ברור.

ב. הנמקת עמדתכם – הַציגו נימוק לעמדתכם, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

ג. הנמקת העמדה המנוגדת – הַציגו נימוק לעמדה המנוגדת, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

נספח – הקטעים

שאלה 1

במדינת ישראל יש אתרים היסטוריים וארכאולוגיים רבים. על פי החוק כל ממצא ארכאולוגי שמתגלה בישראל שייך למדינה, ומי שמוצא ממצא כזה חייב לדווח עליו לרשות העתיקות ולמסור אותו לרשויות המוסמכות במדינה.

לפני כמה חודשים גילו פקחי רשות העתיקות בביתו של תושב במרכז הארץ כ־1,800 מטבעות, תכשיטים וחפצים עתיקים שנלקחו ללא רשות מאתרים ארכאולוגיים. אותו אדם התכוון למכור את הפריטים האלה לכל המרבה במחיר.

אחד הפקחים אמר כי הפריטים שנתפסו הם בעלי ערך אדיר לעם היהודי משום שחלקם מימי החשמונאים ומימי המרד הגדול, וכן יש בהם מטבעות שחרות עליהם בכתב עברי עתיק שמו של בר כוכבא. הפקח הוסיף ואמר כי הפריטים האלה תורמים רבות ללימוד תולדות עם ישראל.

שאלה 2

"כאן" הוא תאגיד השידור הציבורי, ובו מופקים תכנים וסדרות רבות ומקוריות. המדינה מעניקה לו תקציב של מאות מיליוני שקלים. לפני כמה חודשים הצהיר שר התקשורת כי יש בכוונתו להפריט את התאגיד. לדבריו, אין מקום לקיומו של גוף תקשורת הממומן על ידי המדינה, וצריך לאפשר את פתיחת השוק לתחרות גם לערוצי תקשורת נוספים.

בתגובה על תוכנית השר נערך כינוס חירום של אומנים, עובדי תעשיית הטלוויזיה, שחקנים, שדרנים ועיתונאים, והם החליטו לצאת להפגין. במהלך ההפגנה חסמו המפגינים כבישים מרכזיים בתל אביב ונשאו שלטים בדרישה לבטל את הפרטת התאגיד.

דרוש חוק יסוד: החקיקה

בעת האחרונה אנו עדים למחלוקת ציבורית בנוגע לרפורמה המקיפה במערכת המשפט שיוזמת הממשלה. רפורמה זו עוסקת בין השאר גם ב"פסקת ההתגברות".

אני מכיר את מערכת המשפט היטב. הייתי חלק ממנה, היו לי בה תפקידים בכירים, וראיתי אותה מקרוב על מעלותיה ועל מגרעותיה. אנסה להציג את עמדתי בנוגע למחלוקת זו, מאחר שמערכת המשפט ושלטון החוק יקרים וחשובים לי, וכך גם מדינת ישראל, כמדינה יהודית ודמוקרטית.

לפני כמה שנים הועלתה הצעה לחוקק פסקת התגברות גורפת, משמעות הדבר היא שלכנסת, שנבחרת על ידי ציבור האזרחים שהצביע עבור מפלגה זו או אחרת, תהיה הזכות להתגבר על החלטת בית המשפט ולחוקק חוק גם אם בית המשפט ביטל אותו.

לדעתי, פסקת התגברות איננה מילה גסה, שכן מערכת היחסים בין הרשות השופטת ובין הרשות המחוקקת בישראל רעועה וזקוקה בדחיפות להסדרה חקיקתית כוללת שתיעשה על ידי הכנסת באמצעות חקיקת חוק יסוד: החקיקה. חוק יסוד זה יסדיר הן את סמכות בג"ץ להתערב בחוקים שהכנסת מחוקקת הן את סמכות הכנסת להתגבר על התערבות בג"ץ, למשל באמצעות פסקת התגברות.

ראוי לקבוע בחוק זה שיידרש רוב מיוחד של שופטים כדי לפסול חוקים. כאשר מתקיימת מערכת יחסים ראויה בין רשויות, לא ראוי שבית המשפט יפסול על חודו של קול חוק שחוקקו נציגי הריבון. בהצעת חוק שהייתי מעורב בהכנתה בעבר, הוצע שיהיה אפשר לפסול חוק רק אם בהרכב ישבו תשעה שופטים לפחות, ושני שלישים מהם יהיו בעד פסילת החוק. כמו כן ראוי שיהיה גם רוב מיוחד של חברי כנסת כאשר מבקשים להתגבר על פסיקה כזאת. אין להסתפק ברוב של 61, שהוא הרוב המינימלי הנדרש לקואליציה, אלא נדרשת תמיכה רחבה יותר מקרב חברי הכנסת במפלגות השונות. עמדתי בעניין זה הייתה ועודנה כי נדרש רוב של 65 חברי כנסת לפחות.

לדעתי, מהלך זה חשוב ביותר, ויש לעשותו בהקדם, מתוך שיח מכבד בין הרשויות. מדברים עליו שנים רבות, והוכנו טיוטות מתקדמות של הצעת חוק בעניין, אך המהלך לא הושלם. אנשים במערכת המשפט ואנשים במערכת הפוליטית התנגדו למהלכים אלה כי כל צד רצה רק את ההסדר האופטימלי מבחינתו. ההתעקשות ההדדית הזאת מקפיאה את המצב הקיים ומחריפה את הקרע בין הרשויות.

אחת הטענות נגד פסקת ההתגברות היא שלא ראוי שרוב בכנסת, גדול ככל שיהיה, יוכל להתגבר על החלטה של בית משפט הקובעת שחוק מסוים פוגע בזכויות ואינו חוקתי. על כך אשיב, כי יש הכרח להכיר בכך שיש סוגיות שראוי להכריע בהן גם על סמך שיקולים ערכיים, ציבוריים ומדיניים ולא רק על סמך שיקולים משפטיים.

בשעה שבשיח הציבורי מתנהלת מחלוקת נוקבת בין מערכת המשפט ובין המערכת הפוליטית, לא נותר אלא לקוות ולייחל ששתי המערכות ישכילו להבין כי השינוי נדרש, וכדי ליישמו יש לנקוט תהליך נכון ואמיץ. בתהליך זה על הצדדים להגיע לפשרה שלפיה גם יוסיפו לשמור על הטוב הקיים, על עצמאותה ועל חוסנה של מערכת המשפט, אך גם יתוקנו באומץ הפגמים הלא מעטים שקיימים בה. שינוי כזה לא יושג במלחמה, אלא רק באמצעות דיאלוג בין הצדדים והפנמה כי הטענות על הפיכה שיפוטית חד־צדדית לא יכולות להצדיק הפיכת־נגד פוליטית חד־צדדית. הפיכות והפיכות־נגד מזיקות ומסכנות את המרקם העדין של החברה הישראלית השסועה ממילא. לכן למרות המחלוקת נדרשת הבנה הדדית שתאפשר לאחות את השסעים האלה ותתרום לאווירה של פיוס בציבור בישראל. צריך לפעול בהקדם לשם הסדרת היחסים בין הרשויות והגברת אמון הציבור במערכת המשפט, הנדרש כסם חיים של ממש. לשם השגת יעדים אלה רפורמה היא חיונית, אבל מהפכה היא הרסנית.

(מעובד על פי: ר' נזרי, דרוש חוק יסוד: החקיקה, ynet, 16.12.22)

שאלה 16

פקח של ה"רכבלית" (חברה המפעילה רכבל השייך למערך התחבורה הציבורית בחיפה) סירב לאפשר לאב ובנו הנכה לעבור לראש התור, אף על פי שהציגו כרטיס "פטור מתור". האב פנה בתלונה למנכ"ל החברה. המנכ"ל בדק את המקרה והתנצל בפני האב. המנכ"ל ציין כי החברה מקפידה לכבד תעודת "פטור מתור", המאפשרת לנכים המתקשים לעמוד בתור בגלל לקויות מסוימות להיכנס מייד לרכבל בלי שייאלצו לעמוד בתור כמו כל שאר הנוסעים.

שאלה 17

הוועדה למינוי שופטים מינתה בשנה האחרונה כמה שופטים לבית המשפט העליון ולבית המשפט המחוזי. הוועדה מינתה שופט ערבי לבית המשפט העליון ועוד כמה שופטים ערביים לבתי המשפט המחוזיים. כמו כן לראשונה מינתה הוועדה שופטת ערבייה לבית המשפט המחוזי בנצרת. בעקבות זאת כתבה עיתונאית בכירה כי מינויים אלה של הוועדה למינוי שופטים, הם הישג לאומי וחינוכי, וכי הדבר מתבקש במדינה שחמישית מאזרחיה הם ערבים.

שאלה 18

בעקבות רעידות האדמה שפקדו את טורקיה וסוריה והורגשו גם בישראל, עלה הנושא לסדר היום הציבורי ונערך בכנסת דיון מיוחד על המוכנות של ישראל לרעידות אדמה. בדיון הציג שר הבינוי והשיכון את תוכניות משרדו להיערכות לרעידת אדמה בישראל.
השר הסביר כי הנחה את גורמי המקצוע במשרדו לקדם את התוכניות האלה: חיזוק מבנים, קידום פרויקטים של התחדשות עירוניות ברחבי הארץ, ריענון נוהל סיוע בדיור חלופי במצבי חירום, היערכות להקמת אתרי חירום והכשרת צוותי הנדסה למיון מבנים.

שאלה 19

בזמן האחרון הועלתה הצעת חוק להסדרת זמנים לרחצה נפרדת לנשים ולגברים במעיינות ובשמורות הטבע של רשות הטבע והגנים. בדברי ההסבר לחוק נכתב כי לפחות 20% מן האוכלוסייה מכל הדתות נמנעים מרחצה במקומות שאין בהם הסדרה של שעות נפרדות.
יש התומכים בהצעת החוק להסדרת זמנים לרחצה נפרדת לנשים ולגברים, ויש המתנגדים להצעת חוק זו.

שאלה 20

אחד ממקורות המידע של התקשורת מגיע מהקלטות סתר. יש המציעים לאסור לפרסם ברבים הקלטה של כל אדם, ובכלל זה נציג ציבור, ללא רשותו וללא הסכמתו.
יש התומכים בהצעה זו, ויש המתנגדים לה.

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics